

פרשת חיי שרה

לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני (כד , ב)

חסד של עבד

בשעה טובה ומוצלחת אברהם אבינו מחפש שידוך לבנו ליצחק. מטבע הדברים הוא פונה למנכ"ל "בית אברהם", אליעזר - "זקן ביתו המושל בכל אשר לו".

וכך מבקש ממנו
"לא תיקח אישה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו"
"כי אל ארצי ואל מולדתי תלך"

אליעזר מסכים אבל טוען
"אולי לא תאבה האישה ללכת אחרי"
"ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם"

עונה אברהם
"השמר לך פן תשיב את בני שמה"
אל תדאג "הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אישה לבני משם"
אם זה לא יעזור "ונקת משבעתי זאת, רק את בני לא תשב שמה"

"וישב ע לו על הדבר הזה"

כידוע בכל מעשה יש את "בין השורות" מה טוען אליעזר ומה משיב אברהם. חז"ל מגלים לנו שמאחורי טענותיו וחששותיו של אליעזר קיימים רצונות וכיסופים של אבא אליעזר. לאליעזר היה בת שהוא רצה את יצחק לחתנו. וכשאברהם פונה אליו ואומר לו לא לקחת אישה מבנות כנען. הוא מנסה להניעו, ולכן מעלה בפניו טענות שונות ומשונות העיקר שהוא יזכה בחתן הנבחר. אבל אברהם אינו מתרצה ורוצה רק חתן משם. ומדוע? מסבירים חז"ל - אליעזר הגיע ממשפחת כנען שעליהם נאמר "ערור כנען עבד עבדים". וישראל הם "ברוך" העם הנבחר והמבורך. פוסק אברהם "אין ערור מתדבק בברוך". והצעת השידוך עם בת אליעזר נופלת.

וכאן עולה הקושיה והתמיהה עומד בפני אברהם אבינו שתי הצעות שידוכים האחד ביתו של אליעזר שהיה "דולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים" "המושל בכל ביתו" "נאמן ביתו" ה"דמשק אליעזר". הראש ישיבה הגדול והתלמיד הנאמן. ביתו בוודאי הייתה בת ישראל כשרה, היא התחנכה במוסדות בית אברהם, גדלה מתחת לסינרה של אמא שרה, ינקה מילדותה את משפחת אברהם. אין שידוך שיותר מתאים ליצחק בחיר האבות מאשר את בת אליעזר. מדוע לחפש בשדות זרים אי שם במשפחה הרחוקה, במשפחת לבן ובתואל הידועים במעשים ה"מיוחדים". נכון הייחוס לא משהוא, אבל הסתכל על הנער באשר הוא שם.

נעשה אתנחתא קלה ונפליג אחורה במנערת הזמן עד הגיענו לצדיק הראשון לנח. לנח כידוע היו שלושה בנים שם חם ויפת. נח מגלים לנו חז"ל רצה בכל מעודו בן רביעי כדי שישמש אותו לעת זקנותו. ואמר לאחר שאני ייצא מן התיבה הביא בן רביעי לעולם. את דבריו שמע בנו חם ורגז מאד עד שמתבטא בפני אחיו "קין ואבל היו רק שני אחים ולא הסתדרו, אנחנו כבר שלושה. ואבינו רוצה אח רביעי". ומחכה

פרשת חיי שרה

לשעת כושר כדי לסכל את רצון אביו. והנה מגיע עליו בנו כנען ומספר לו שסבא נח שוכב בחדר לאחר ששתה לשכרה וכולו מגולה. מיד רץ חם ומרוב רשעותו מסרס את אביו רח"ל. כאשר קם נח משכרותו ומגלה מה עשה בנו רוצה לקללו אבל יודע שאת חם אי אפשר לקלל מכיוון שכאשר יצאו מהתיבה בדרך אותם האלוקים. לכן מקלל את המלשין הקטן את כנען "ערור כנען עבד עבדים יהיה למו" ומאז מקבל כנען את קללת העבדות ואת התואר הנכבד "ערור".

ויש לחקור ולהבין בעומק דעתו של נח מה הקשר בין מעשה הרשעות של מניעת בן רביעי. לקללת העבדות הערור. מה החיבור שמוצא נח לחבר בין שני הדברים ?

והנראה לומר הוא נח בא לכנען ואומר לו אתה רצית למנוע עזרה, חסד, ושרות של אדם לאדם אחר. גוזרני עליך שכל חייך תעסוק בשרות ועזרה לאיש אחר. אבל לא מתוך בחירה אישית, לא מתוך רצון כנה ואמיתי לעזור ולסייע. אלא מתוך "תורת עבד" כי כך החליט בשבילך אדון אחר.

כאשר עומד בפני אברהם הצעת השידוך הכל כך קוסמת "הבת של אליעזר". יודע אברהם שעל פניו נראה ומסתבר שאין דבר יותר יפה מזה. אבל אז נזכר אברהם שאליעזר הזה הוא בעצם בן כנען. וכל מה שהוא עושה ומשיג, הכול זה בבחינת "עבד". עושה הכול, טוב ויפה, כי כך רוצה אדוניו. לא מתוך בחירה אישית לעשות טוב או רע. אלא כי כך רצה איש אחר.

המהות של עם ישראל זה כוח הבחירה. לעמוד מול הטוב ומול הרע ואז להחליט לבחור בחיים. וזה הברכה הגדולה ביותר שיכולה להיות לאדם. לעשות טוב מכוח רצונו האישי. ולא מתוך כפייה של גורם אחר.

לכן מצווה אברהם - לך חפש לי אישה משם. דווקא אישה משם. אישה שגדלה במקומות לא הכי טובים וראתה הרבה "רע". אבל בכל אופן בחרה בחיים. כזו אישה רוצה אני לבני ליצחק.